

Zoeken naar de natuurlijke rol van INTERMEDIAIRE ORGANISATIES

Overheden willen vaker met burgers en bedrijven de verantwoordelijkheid delen om bijdragen aan natuur en landschap te realiseren. In 2015 verscheen in Landwerk al een aantal artikelen over ieders nieuwe manieren van werken en organiseren in de participatiemaatschappij. De mobilisatie en ondersteuning van bijdragen aan natuur en landschap door burgers en bedrijven is een taak van zogenaamde 'intermediaire' organisaties. Hun werkwijze is volop in ontwikkeling. Hoe geven deze organisaties momenteel vorm en inhoud aan hun rol in het bewegende werkveld? Antwoorden worden gegeven op basis van de praktijkervaringen van GreenWish, ARK, Nationaal Groenfonds en het Brabants Landschap.

Door **Greet Overbeek, Hans Dagevos** (beiden LEI Wageningen UR),
Rinske van Noordwijk (GreenWish)

Nederlands is rijk aan intermediaire organisaties die opereren tussen publieke overheidsbelangen en private belangen van burgers en bedrijven. Tot voor kort stamuleerden zij vooral vanuit de overheid bijdragen van burgers en bedrijven aan publieke initiatieven. Ook natuurorganisaties werkten lange tijd met succes top-down om bijdragen van particulieren aan natuur en landschap te realiseren.

Met de terugtrekkende overheid wordt tegenwoordig vaker een bottom-up werkwijze gevraagd. Dit is veelal een nieuwe en nog geen natuurlijke rol voor intermediaire organisaties in het domein van natuur en landschap. Dit neemt niet weg dat er volop maatschappelijke organisaties zijn (zie GreenWish, de Koninklijke Nederlandse Heidemaatschappij of Stichting DOEN) die al langer burgers en bedrijven stimuleren om aan natuur en landschap te werken. Ook ontstaan er virtuele organisaties die bijvoorbeeld het (ver)kopen van agrarische grond en bos matchen, of waarnemingen in de natuur registreren. Meer in het algemeen ontwikkelen zich platforms waar burgers kennis of ervaringen delen (van Consumentenbond tot waarneming.nl, etc.) dan wel waar bewoners op meer (lokaal niveau activiteiten, diensten of producten met elkaar delen (gebiedonline.nl).

BOTTOM-UP AAN DE SLAG

In deze veranderende context van terugtrekkende overheid en oprukkende burgerfora, is het faciliteren van private initiatieven een zoekproces voor intermediaire organisaties. Stichting GreenWish werkt sinds 2003 als sociale onderneming voor overheden, maatschappelijke organisaties en bedrijven om maatschappelijke innovatie en duurzame ontwikkeling te versterken. Voorbeelden van gerealiseerde duurzame ideeën voor natuur waarin GreenWish faciliteerde zijn 10.000 Hours (dance-festivalgangers zetten zich in voor natuur), the GreenMan Project (bouwen met levend materiaal, de R4Daagse (wandel-, vaar- en fietsevenement), natuurbegraafplaatsen en het Miljoenenpaadje (privaat beheerde natuur langs spoorzone). In het begin ondersteunde GreenWish vooral burgers zelf met een initiatief en nauwelijks actoren die de initiatieven zouden kunnen bespoedigen. Nu besteedt GreenWish de meeste tijd aan het laatste en draagt ze kennis en ervaring over op overheden en (natuur)organisaties die initiatieven willen ondersteunen. Deze omslag naar een 'tweedelijns' rol is deels uit nood geboren vanwege een gebrek aan opdrachtgevers die het faciliteren van initiatieven willen financieren, maar is ook een mogelijkheid tot het vergroten van haar impact.

Het Nationaal Groenfonds heeft zijn doelstellingen vertiegd van overheden naar burgers en bedrijven. Vanwege de verminderde behoefte aan het voornamelijk van de aanleg van de EHS-natuur op zichzelf, kijkt men nu meer naar opgaven van waaruit een verbinding met natuur te maken is en zet men eigen financiële expertise en middelen in. Het gaat hier om verbindingen vanuit de landbouw, de stad en vanuit groene duurzaamheidsopgaven. Om vertienmodellen met natuuropgaven te combineren, heeft het Groenfonds een aantal speerpunten laten verkennen zoals 'natuur begraven' en 'groen-inclusieve' ziektenut-zen die hun uitbreiding combineren met de aanleg van nieuwe natuur. Pilots worden geselecteerd en gefaciliteerd door het Groenfonds zelf en gefinancierd met geld uit het Revolverend Fonds. Op deze manier probeert het Groenfonds de ruimte te vullen die de overheid open laat en de banken niet zelf invullen omdat die de pilots als te ingewikkeld, te onbekend of te risicovol ervaren. Het Groenfonds intermediaire met het Revolverend Fonds met banken door via de fiscale groenregeling geld van commerciële banken in groene projecten uit te zetten. Het Groenfonds intermediaire met de overheid door overheden geld te vragen voor het geven van advies.

Stichting ARK werkt aan natuurgebieden waar natuurlijke processen hun gang mogen gaan als deze ook economisch en maatschappelijk zijn ingebed. Nieuw is dat ARK niet alleen met private partijen natuur ontwikkelt, maar hiervoor nu ook de grond verwerft. In gebieden in Limburg en Noord-Brabant koopt ARK grond aan om vrijwillige kavels-ruil en natuurontwikkeling mogelijk te maken. Zij neemt nu zelf het initiatief tot het ontwikkelen van een gebied en werkt binnen de natuurdoelstellingen samen met grondeigenaren, verbindt wensen van andere private gebruikers en nieuwe natuurgerichte bedrijven. ARK draagt de terreinen na de inrichtingsfase over aan een terreinbeheer-ende organisatie.

Het Brabants Landschap is gewend om vanuit de publieke opgave de verscheidenheid aan biodiversiteit in de provincie Noord-Brabant veilig te stellen. Momenteel verlegt Brabants Landschap de aandacht naar samenwerking met vrijwilligers en andere betrokkenen en naar meer communicatie. Een stimulans voor het faciliteren van private initia-

tieven is de provincie Noord-Brabant die graag meer zaken rechtstreeks met burgers en boeren wil doen. De provincie heeft daarvoor een vierjarige projectovereenkomst afgesloten met het coördinatiepunt van het Brabants Landschap. Dit coördinatiepunt faciliteert in opdracht van de provincie groene regelingen en functioneert als groentoket voor vragen vanuit burgers in de provincie.

Ook heeft het Brabants Landschap de stichting Dommelbeemd ondersteund door de aankoop van zes hectare agrarisch gebied tussen woonwijken en EHS voor te financieren. Deze voorfinanciering is later terugbetaald via crowdfunding en subsidies. De betrouwen bij het Brabants Landschap willen echter ook reëel blijven. Zij vinden zo'n initiatief afhankelijk van de goede mensen op de juiste plaats en zien dat niet zomaar elders gerealiseerd. Daarnaast zien ze niet als GreenWish nog weinig mogelijkheden om een businesscase te realiseren met de directe ondersteuning van kleine burger-initiatieven. Na diverse gesprekken met vertegenwoordigers van de organisatie zien wij als onderzoekers drie strategieën die de intermediaire organisaties inzetten voor hun nieuwe rol. Ze organiseren hun lokaal commitment, werken meer doelgroep gericht en vinden uit hoe ze hun adviesrol kunnen verbeteren.

VAKER LOKAAL COMMITMENT ORGANISEREN

Meer aandacht voor private initiatieven leidt tot nieuwe strategieën bij intermediaire organisaties. Voorheen organiseerden ze veel lokaal commitment op een indirecte manier via vertegenwoordigers van sectorale organisaties die dit belang naar hun achterban communiceerden. Direct belanghebbenden vonden toen minder gehoor. Deze krijgen nu meer aandacht. ARK bijvoorbeeld doet al in een vroeg stadium navraag bij lokale verenigingen en dorpsraden, recreatiegroepen, bewoners en grondeigenaren naar hun behoeften. Het Brabants Landschap op diens beurt beschouwt de vrijwilligers nu als de lokale over en ogen van de organisatie in het buitengebied, omdat zij goed op de hoogte zijn van de lokale wensen en initiatieven. Ook boswachters functioneren nu vaker als spin in het web van een natuurgebied om lokale signalen op te pikken.

“Overheden vragen intermediaire organisaties nu vaker om advies hoe zij private initiatieven kunnen faciliteren in plaats van voor te schrijven wat te doen.”

